

STORTINGET

Representantforslag 7 S

(2026–2027)

fra stortingsrepresentantene Jon Engen-Helgheim, Finn Krokeide, Stian Storbukås,
Mats Henriksen og Anette Carnarius Elseth

Dokument 8:7 S (2026–2027)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jon Engen-Helgheim, Finn Krokeide, Stian Storbukås, Mats Henriksen og Anette Carnarius Elseth om å forby koranskoler med overnatting og innføre nytt straffebud mot negativ sosial kontroll

Til Stortinget

Bakgrunn

I 2019 ble det kjent at muslimske trossamfunn drev fast etter-skole-tilbud med overnatting i en form som minner sterkt om koranskole, i flere norske byer. Lærere var bekymret for at elever var trøtte og ukonsentrerte på skolen som følge av tilbudet de var med på. Det var også betydelig bekymring for at negativ sosial kontroll, religiøs tvang og radikalisering kan forekomme i slike miljøer.

Manglende oppfølging av Stortingets vedtak

Stortinget behandlet i etterkant av dette ny trossamfunnslov, jf. Innst. 308 L (2019–2020), hvor Stortinget enstemmig stemte for følgende anmodningsvedtak: «Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige lovendringer med sikte på å forby faste etter-skole-tilbud med overnatting over lengre tid for å forhindre segregering, parallellsamfunn, negativ sosial kontroll eller radikalisering.» (Vedtak 498 (2019–2020))

I statsbudsjettet for 2025 valgte regjeringen å trosse et enstemmig stortingsvedtak og konkluderte med at de

ikke ville legge frem et lovforslag om å forby faste etter-skole-tilbud med overnatting. Regjeringen begrunnet dette blant annet med hensynet til religionsfrihet og menneskerettigheter, etter å ha hatt møter med det muslimske trossamfunnet som bedriver aktiviteten.

Nylig søkte det samme trossamfunnet om å utvide tilbudet i Drammen til det dobbelte. Dette medførte ny medieomtale, og en tidligere elev sto frem med sin historie i media. Eleven fortalte om omfattende sosial kontroll, religiøs press og ufrihet. Forslagsstillerne er kjent med en rekke grove forhold som ikke har kommet frem i mediene. Dette omhandler faste prosedyrer for jentene ved en koranskole som blant annet tilsier at de sendes til Tyrkia det året de skulle begynt på videregående skole i Norge. I forbindelse med dette har det vært flere rømninger, og forslagsstillerne er kjent med både selvmordsforsøk og andre alvorlige forhold i forbindelse med praksisen og den sosiale kontrollen som trossamfunnet utøver.

En elev som har brutt med miljøet i Drammen og som rømte fra koranskolemiljøet sammen en annen elev rett før de ble sendt til Tyrkia, lever nå på kode 6, som er et av de mest inngripende beskyttelsestiltakene politiet og Folkeregisteret kan gi for å beskytte personer utsatt for de mest alvorlige tilfeller av trusler, vold eller risiko for alvorlige integritetskrenkelser. Vedkommende har anmeldt familiemedlemmer for den alvorlige og skadelige sosiale kontrollen hun har blitt utsatt for, men saken ble henlagt på bevisets stilling. Vedkommende opplevde at det ikke fantes noen lovhjemler som fanget opp systematisk negativ sosial kontroll, og at terskelen for å nå opp til straffbart nivå for de enkelte handlinger var for høy.

Negativ sosial kontroll fanges ikke opp i straffeloven

Alvorlig negativ sosial kontroll i lukkede religiøse miljøer kan innebære handlinger og strukturer som i realiteten begrenser barn og unges bevegelsesfrihet, ytringsfrihet og rett til privatliv, og som i enkelte saker også fører til reell frihetsberøvelse. Erfaringer fra hjelpetjenester og forskningsmiljøer viser at slike praksiser ofte arter seg som trusler, tvang, overvåking og isolasjon, og at konsekvensene for barn og unge kan være omfattende og langvarige.

Straffeloven er i hovedsak bygget rundt enkeltstående handlinger (f.eks. én trussel, én voldshandling, én frihetsberøvelse), mens negativ sosial kontroll typisk er et mønster av gjentatte handlinger, ofte små i seg selv, som samlet sett kan være svært inngripende. Mange av enkelthandlingene er «for små» til å utløse straff etter gjeldende rett hver for seg, men summen av handlinger utgjør en alvorlig krenkelse av barnets eller den unges frihet og integritet. Straffeloven er generelt ikke konstruert for å fange opp kontinuerlig kontrollutøvelse i kollektivt organiserte miljøer (familiære, kulturelle og religiøse konstellasjoner).

Regjeringen har selv erkjent behovet for et mer presist virkemiddelapparat gjennom handlingsplanen mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold (Arbeids- og inkluderingsdepartementet 2025. Sjef i eget liv – styrket innsats mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold 2025–2028), og ved å peke på lovbehov i oppfølgingen av NOU 2024:13 Lov og frihet – Negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, psykisk vold og ufrivillig utenlandsopphold – juridiske problemstillinger og forslag til regelverksendringer.

Utvalget bak NOU 2024:13 anbefaler ikke å innta negativ sosial kontroll i straffeloven, men anbefaler å justere straffeloven § 282 om mishandling i nære relasjoner og § 266 om hensynsløs atferd. Utvalget mener andre deler av straffeloven fanger opp handlingene som negativ sosial kontroll består av. Imidlertid viser erfaringer fra en rekke anmeldte saker at terskelen for å nå opp til straffbart nivå er for høy, og at lovverket ikke fanger opp den systematiske negative sosiale kontrollen som i enkelthandlinger ikke når opp til å være straffbare, men som i sum har svært alvorlige konsekvenser.

I Danmark og Storbritannia har de inntatt psykisk vold og negativ sosial kontroll i straffeloven, og et offentlig utvalg i Sverige leverte i 2022 en anbefaling til den svenske regjeringen om å foreslå noe av det samme.

Forslagsstillerne mener det er behov for en klargjøring eller utvidelse av straffebud som omfatter systematisk negativ sosial kontroll i kollektive settinger. Dette kan bestå i å innføre bevisregler som bedre fanger mønsterkriminalitet i lukkede miljøer, skjerpede strafferammer eller kvalifiserende omstendigheter (for eksempel

når handlingene rammer mindreårige eller ledsages av kulturelt/religiøst begrunnede sanksjoner).

Manglende forebyggende tiltak

En evaluering fra OsloMet av ordningen med adresesperre (kode 6/7) dokumenterer at tiltaket er svært inngripende for offeret, spesielt for unge. Ofte blir ofrene sittende igjen med alle kostnader og all belastning, mens straffesaken blir henlagt på grunn av manglende straffebud for negativ sosial kontroll. Dette underbygger at strafferettslige verktøy og forebyggende hjemler må være tilstrekkelig målrettede for å stanse kontroll og tvang før situasjonen eskalerer til så alvorlige inngrep at adresesperre er eneste vern. Det er behov for å se på om politiet trenger tidligere forebyggingshjemler som f.eks. besøksforbud, oppholdsforbud eller kommunikasjonskontroll, tilpasset kontrollpraksiser i trossamfunn.

Religiøse lederes ansvar

I religiøse trossamfunn har ledelsen som regel stor påvirkning på de praksiser som etterleves i samfunnet. Dette bør også medføre et større ansvar for å avverge negativ sosial kontroll, og et større medansvar dersom det forekommer. Det er behov for en tydeliggjøring av medvirknings- og tilretteleggingsansvar for ledere i trossamfunn som fremmer eller håndhever kontrollregimer.

Forholdene i Drammen, og sannsynligvis langt flere steder, har pågått i tiden etter at regjeringen ble kjent med problemene i 2019, og etter at Stortinget enstemmig vedtok å be regjeringen komme tilbake med forslag til forbud mot faste etter-skole-tilbud i 2020. Regjeringens bevisste forsømmelse av disse barna har en svært høy kostnad for barna det gjelder, og for samfunnet for øvrig. Når trossamfunn i innvandrer miljøer aktivt velger å holde seg segregert og oppdra sine barn i lukkede miljøer, innebærer det stor risiko for de barna det gjelder, og dette er negativt for integrering og samfunnets mulighet til å inkludere alle.

Manglende tilsyn i lukkede trossamfunn

Forslagsstillerne viser til at Statsforvalteren i Oslo og Viken i 2022 gjennomførte tilsyn med Jehovas vitner etter at det fremkom kritikkverdige forhold i mediene, og at dette førte til at trossamfunnet i første omgang mistet statsstøtten og registreringen som trossamfunn. Bakgrunnen var at Jehovas vitners praksis brøt trossamfunnsloven, særlig ved å hindre medlemmers rett til fri utmelding og ved å krenke barns rettigheter.

Borgarting lagmannsrett kom i 2025 til at vedtakene var ugyldige. Dette viser behovet for klare, generelle hjemler som beskytter barn mot skadelige praksiser, uavhengig av trosretning. Saken viser også at grense-dragningen bør skje i lovgiverens regi med tydelige

strafferammer og forutberegnelighet, fremfor å overlates til fragmentert forvaltningspraksis.

Den samme Statsforvalteren har utvist en helt annen tilnærming til det muslimske trossamfunnet i Drammen. På tross av at bekymringen rundt forholdene har vært kjent siden 2019, har det så vidt forslagsstillerne vet, ikke blitt foretatt tilsyn fra Statsforvalteren, og på henvendelser fra pressen har Statsforvalteren vært motvillig og unnvikende.

Erfaringene fra Statsforvalterens tilsyn med Jehovahs vitner viser at staten allerede har behov for tydeligere rettslige mekanismer når barns grunnleggende rettigheter krenkes i lukkede trossamfunn. For å sikre lik behandling må Stortinget vurdere spørsmålet i lys av barns rettssikkerhet, voldsbegrepet i straffeloven og politiets ansvar for å beskytte sårbare grupper.

Berøringsangst fra regjering og statsforvalter overfor muslimske trossamfunn som utøver streng sosial kontroll og segregeringspraksis, er en unnlattessynd overfor barn som lider. Hver dag er det antagelig barn som lider under uakseptable forhold fordi myndighetene er redd for å ta tak i muslimske trossamfunn.

Statsforvalterens mulighet for tilsyn med religiøse trossamfunn ble innført etter Stortingets vedtak i 2020. Denne begrenser seg til et rent økonomisk tilsyn for å se hvordan tilskudd til tros- og livssynssamfunn er benyttet. Den gir ikke mulighet til fysiske kontroller av for eksempel forholdene ved et etter-skole-tilbud med overnatting. Forslagsstillerne mener at dagens ordning ikke er tilstrekkelig for å ivareta samfunnets ansvar for å forhindre negativ sosial kontroll, radikaliserings og utenforskap.

Forslagsstillerne er av den oppfatning at barns rett til frihet skal veie tyngre enn foreldrenes rett til trosutøvelse, og at religionsfrihet ikke gir foreldre eller trossamfunn rett til å ta valg som kan være skadelige for deres barn. Barn som vokser opp under streng sosial kontroll og religiøs tvang, er avhengige av at samfunnet hjelper dem. Sosial kontroll og omsorgssvikt kan ha svært negative konsekvenser for dem som opplever det, og man vet at omsorgssvikt og sosial kontroll i mange tilfeller kan utløse problemadferd for barn og unge.

Forslagsstillerne mener det er svært beklagelig at regjeringen bevisst har unnlatt å hjelpe barn og unge som lider, og at regjeringen har tatt mest hensyn til dem som utøver sosial kontroll og religiøs tvang.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g:

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nye og innskjerpede straffebestemmelser for å motvirke alvorlig negativ sosial kontroll, herunder tvang, trusler og praksiser som innebærer reell frihetsberøvelse av barn og unge i lukkede trossamfunn. Lovforslagene skal særskilt inneholde:
 - a. Straffebud som gjelder bl.a. tvang, trusler, mishandling og frihetsberøvelse i nære relasjoner, og som treffer systematiske kontrollmønstre i kollektive miljøer som i dag ikke fanges opp av straffeloven som enkelthendelser.
 - b. Presisering av kvalifiserende omstendigheter når handlingene rammer mindreårige, består av et mønster og håndheves gjennom religiøs/kulturelt begrunnede sanksjoner.
 - c. Bevis- og medvirkningsregler som klargjøres for å fange opp organiserte kontrollregimer, inkludert ledelsesansvar og tilrettelegging.
 - d. Forebyggingshjerner som gir politi og påtalemyndighet mulighet til tidlige forebyggende tiltak, f.eks. besøks-/oppholdsforbud og kommunikasjonskontroll, og tilpassede tvangsmidler for å stanse kontrollpraksiser før situasjonen eskalerer.
 - e. En tydeliggjøring av at foreldrenes trosfrihet ikke skal veie tyngre enn barns rett til frihet fra tvang og negativ sosial kontroll.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til nødvendige lovendringer med sikte på å forby faste etter-skole-tilbud med overnatting over lengre tid for å forhindre segregering, parallellsamfunn, negativ sosial kontroll eller radikaliserings.
3. Stortinget ber regjeringen legge frem forslag som gir statsforvalteren rett og plikt til å drive tilsyn med alle sider av trossamfunns virksomhet, også fysiske kontroller og spesielt mht. tilbud og ordninger som involverer barn og unge.

5. oktober 2026

Jon Engen-Helgheim

Finn Krokeide

Stian Storbukås

Mats Henriksen

Anette Carnarius Elseth

